

באר התורה / הג"ר יעקב אשר פלדמן, מה"ס כתב משה ושה"ס, ירושלים

פרק ט' שלח

"וַיִּמְצָאוּ אִישׁ מַקְשֵׁשׁ עָצִים בַּיּוֹם הַשְׁבַּת"

בבא בתרא (קיט א) וידעו היה משה רבניו שהמקושש ביום נייחיו בני ישראל במדבר וימצאו איש מקיש עזים בזאת השבת: נזכירבו אותו הפטאים אותו מקיש עזים" וגוי ע"כ (שלש טו ל-טב).

בפי רשיי (שם) בד"ה המצביעים אתו מוקוש - **שהתרו בו ולא ובפי רשב"ס** (שם) בד"ה שמקושש בmittah - **ואף על גב דכתיב הניח מלוקוש אף משמצאוهو והתרו בו, עכ"ל.**

חמורה אם בבחן הקל צומפרש ואיזל, עכ"ל.
ובתוספות (שם לא) בד"ה המוצאים אותו מוקוש שחתרו בו ולא הניח מלוקosh אף ממשצאוهو וחתרו בו. **בספריו** (פישקא יודע באיזו מיתה נהרג - ואם תאמר למה היה מסתפק היה לו קייג¹,adam לא כן המוצאים אותו מוקוש עצים למה לי, הרי לדונו בחנק, ככל מיתה האמורה בתורה סתם חנק (סנהדרין נב כבר כתוב: "וימצאו איש מוקוש עצים", והיה די לומר: ב). ויש לומר דמסברא היה נראה לו שנדון בסקללה כעובד ע"ז, ויקריבו אותו אל משה וגוי, ופשיטה דהאי "ויקריבו" דברכל דוכתא (חולין ה) אמר דדומיה שבת לע"ז, דהינו מחייב אמוץאים אותו. **דכתיב לעיל מיניה קאי. אלא הכי קאמר:** שבת בפרהסיא לעובד ע"ז וכו⁴, עכ"ל.⁵

ויקריבו אותו המוצאים אותו ועוזו מקושש, ולא הניח וכ"ה בתוס' סנהדרין (עח ב) בד"ה לא היה יודע באיזו מיתה מלוקש, עכ"ל.
ואף על גב דמייתה סתם חנק היה מתוך הסברא היה מדמה סנהדרין (מא א) דבר רבי ישמעאל תנא: המצחאים אותו מקשש לעובד עובdot כוכבים דבסקילה דמחל שבת בפרהסיא ככופר עצים - שהתרו בו וудין הוא מקושש, עכ"ל.⁶

- 2 -

עצים לא נאמר אלא מוקשח, לאחר שראותו ומראהו היה ובלילו הש"ס (סנהדרין שם) כתוב: **תוס' ד"ה לא וכוי דמחלל מוקשח, ומה טעם תלוי בכך - אלא שהתרו בו ועדין היה שבת בפרהesaia.** ק"ל דלפי זה לא היה ספיקו של משה רבינו ע"ה רך במחלל בפרהesaia דחווי כוכפר בעיקר, א"כ עדין מנ"ל מוקשח, עכ"ל.

נראה דמה שכובר ומה טעם תלוי בכך, כוונתו שהטעם שכתבה לדינא דמחלל שבת בצענא באסיקילה, דילמא הא דמקשח התורה ויקריבו אותו המוצאים אותו מוקשח עצים, למד בסיקילה הינו דהקב"ה הסכים עם משה רבינו ע"ה בסברא זו ודוקא בפרהesaia, אבל בצענא מנ"ל, עכ"ל.

אחר התוראה עדין היה מוקשח.

וּבָרְאָה מִזְרָחִי (שם לד) בד"ה כי לא פורש מה יעשה לו באיזו יומת דהינו חנקן.⁷

מייתה ימות, אבל יודעים היו שהמחלל שבת במייתה, בספרי -**ד**-
 פיסקא קיד). ואם תאמר ולמה לא דין אותו בחנק, דכתיב **ובקופץ שעורוים** (בבא בתרא שם אות שנו) כתוב: מ"ש Tos' דמשום
 "מחלליה מות יומת" (כי תשא לא דין) וכל מייתה האמורה בתורה הכי נסתפק מרע"ה במקושש, משום דמחלל שבת בפרהסיא
 סתם היא בחנק (טהדרינו נבב). יש לומר אף על פי כן מסופק היה דיןו עכו"ם, מכיון דאי"כ מניל' לפי האמות דמחלל שבת
 שמא תהיה מיתת השבת כמיתת עבודה זרה, שהרי השבת בצדינא דין בסיקילה. ייל' דקרא סתמא כתיב "מחלליה מות
 והעובדיה זרה כל אחת מהן שקול נגד כל שאר המצות, יומת", ואין חילוק בין צינעה לפרהסיא. אלא שנסתפק מרע"ה
 והמחלל שבת בפרהסיא הרי הוא **עובד עבודה זרה**, כדלקמן, בכוונת הכתוב, דין סברא לומר דהכוונה היא לחנק, כיון
 "למה נסמכה פרשת מקושש לפرشת עבודה זרה, לומר דבפרהסיא דיןו עכו"ם. וקרא בכל גווני איירוי, בין הצדינא בין
 שבמחלוקת שארת בעוגנד ובעזבנה זרבני יבשיגו שיח דין). וכך אמרו בפירוש החגיגא ובירל'

בפרק קמא דחולין (ה) שהעובד עבודה זרה, ומחלל שבתוות ומה שכתב דקרה בכל גווני איירוי בין בציינוע בין בפרהסיא, בפרהסיא הריא אלו משומדים לכל התורה כולה, והרי הם כgoים ציב דייל מה שכתוב בכى תשא "מות ימות" דהוא חנק היינו בציינוע, ומה שנתחדרש לנו בפרשנותנו חייב סקילה היינו רק גמורים.

וכיוון שעבודה זורה בסקילה, שבת נמי בסקילה. ומה שאמרו שהחילל בפרהסיא. סתם מיתה האמורה בתורה בchnerק, איןו אלא בשאיו שום -ה- הוכחה בעניין, אבל בשיש שום הוכחה לא. לפיכך הניחוהו ע"י אמר' ה' אל משה מות יומת קאייש רגום אותו באננים כל במשמר עד שישאלו הדבר מפי הגבורה. ובאותה התשובה העזה וגוג' ע"כ (שם לה). והנה מכיוון דבריך ידע משה רבינו ע"ה שהמחלל שבת דינו שהוא בסקילה, כמו בעבודה זורה וכו' ³, עכ"ל.

במיתה מדתיג "מחיליב מות יומת" וכי תושא לא ז"ה ומ"מ

¹ בספרי שלח פיסקה קין) ויקריבו אותו המוציאים אוטו מוקושע עצים עוד למא נאמר והלא כבר נאמר והוא שולח פיסקה אשל, ומה תיל' וקריבו אותו המוציאים אותו, מייד שהתרו בו מעין מלאכתו, מיכן לכל אבות מלאות שבתורה שמתרים בחת מעין מלאכתן, עכ"ל. פ"ד הדהתורה צריכה להיות מעין המלאכה שעשויה.

3 שם: ויליאם מילר אמר כי בזמנו היה אחד מגדולי הוגנאים של תקופה זו. הוא היה אחד ממנהיגי התנועה האנגליקנית המודרנית, והיה אחד ממנהיגי התנועה האנגליקנית המודרנית. הוא היה אחד ממנהיגי התנועה האנגליקנית המודרנית.

⁴ שם; וצריך לזכור דבר ברובון לאן כרוי דאי כי יהודיה דאמיר באלו הוא הנשפרין הנשפרין (סנהדרין פ, בערך).

⁵ עמי עדות הופיעו בדור השני של קהיריה על תרבותה של שילובם על מושב ר' רביה (סנהדרין פ' ב) עד שיודיעו באיזו מיטה הוא נהרג לדידיה אמר המתם דוחראת פרהסיה הוה עישׁ, עכֵל, הובאו דבריו בספר תבאות שור (ס"י ב ס"ק כז) וכי' עוד בערך אחד הופיעו (ח'אמס) כן אך מטה ששה דלון במקבילה, כי' ר' רביה.

⁶ ובתוספות בבא בתרא (קיט ב') בד"ה אפיקו קפנין שהן לא נשאות פחות מארבעים שנה - נראה לרשב' א"ד דבר לה כמ"ד (שבת צ ב') בלבד חיו מוקש ומשעה המקושש היה בתחלת ארבעים מיד אחר מעשה מרגלים דאמר במדרש דלשם שם שחדעים יבואו לפני הסנהדרון ויעידו בו, אף דעתה הוא בצדיעו מ"מ הו פרהסיא. ולפי צ"ב מה שנותקשחה ברע"א בצדיעו מנ"ל דהא כל בצדיעו בעדים בהתראה הו פרהסיא. עי' בספר סנהדי' קטינה (סנהדרון שם).

היה מסתפק מכח הסברא וכמו שביראו הנוס' דכוון דמחלל שנים של שלש, והואיל ועיקר המלאכה ברשות נעשית אינו שבת בפרהסיא ככופר בעיקר, יש לדמותו לעבד עובdot כוכבים בן מות.

שמיתתו בסקילה. **אי'כ היה די באמירת "רגום אותו באבניהם"**, ולפי פשט הכתוב ירצה מחלליה בין עשוה בפני עצים ואחר פ"י **שמיתתו בסקילה שע"ז נסתפק משה רבינו והקב"ה** התראה, בין עשוה בינו לבני עצמו. **א' מהם** שהוא העשוה הסכים לסבירתו, ולמה היה צריך להוסיף תיבות "מות יומת", אבל הב' לא יומת אלא ונכרתה האיש".

וברבינו בחוי (שם לד) בד"ה כי לא פורש מה夷 עוז ריצה ע"פ דבריהם ז"ל (שבת קו) ישב האחד על הפתח ולא מיותה ימות, אבל יודען היו כי מחלליה מות יומת" כי תשא לא מלאחו וישב הב' ומלאחו השני חייב, והוא אומרו מחלליה יומת ימות, והשם יתעלה פירש ואמր: "מות יומת האיש רגום אותו פירש לצד שלא הייתה מלאכה זו נעשית אלא באמצעות שניים באבניהם", כולם "מות יומת" שכותוב: "מחלליה מות יומת" אלו שהרי זולת הראשו לא היה ניצוד ונמצאו ב' חלולה, והוא אמר במשפט אל עליון.¹⁰

ומבואר בדבוריו שכונת אמרו "מות יומת האיש" הכוונה לפרש **עוד יתבאר על פי מה שאמרו ז"ל** (ביבח לד) וזה לשונם אחד כוונת התורה במא שכתוב "מות יומת" בפרשטי כי תשא לגבי מהם מביא את האור ואחד מביא את העצים ואחד שופת את חילול שבת דהינו סקילה. ולזה הוצרכה התורה לחזור ולכתוב הקידרה ואחד מביא את המים, מסיק בגמרא שאם מביא תיבות "מות יומת". וא"כ קרא דפרשטי כי תשא כוונתו מות האור היה לבסוף הוא חייב וכולן פטורים. והוא אמרו **מחלליה יומת יומת**. יומת בסקילה מיيري בכל האופנים, בין בצינועא בין בפרהסיא. אחד מהם הוא **שחייב מיתה וכול פטורים**, עכ"ל.

ומתיישב שפיר מה שנטקsha בಗליון הש"ס **דילמא הא - ב-**

דמוקוש שבסקילה היינו דהקב"ה הסכים עם משה רבינו ע"ה ובספר הכתוב והקבלה (כי תשא לא יד) מחלליה מות יומת. היה בסבraw ז"ז ודוקא בפרהסיא, אבל בצענua מנ"ל, והוא משום ראי לומר מחלליה למ"ד קמוחה ומפיק ה"א לשון חד דיל" דקרו אירי בכל גווני [והוא עד"ר שנtabar בקובץ וכדסיטים מות יומת ליחיד, וכבסיפא כל העשוה. ואמר מחלליה בי"ז הרבים, כי אף שהמחללו הוא יחיד מ"מ חללו שיעוריות].

ו- **בספר העמק דבר** (שם) מות יומת האיש רגום וגוי. **לפי הפשט** ד"לਆ תעשה כל מלאכה" (יתרו כ' בפועל ידיו, ומבטול עשה דיו) הוא מיותר, שהרי ידעו מכבר שידיינו בmittah שלא ידעו "השביעי שבת לה"א" (שם) בנפשו, כי עיקר המכון בעשה זו, באיזה מיתה. ובספר (פיסקא קיד) **תנייא מות יומת לדורות**, ליהיד דעת נפשו ומחשבתו לעניינים אלקיים, כי בשבייתת הגוף פירוש שגム לדורות מחלל שבת בסקילה. ולכאורה לשונו מלałaכח להבד עדיין לא קיים עשה דשבת לה"א, אם לא נמנע המקרא האיש ממשמעו המוקוש שמדובר בו באותו שעה ולא רק מלבור אלו דלא תעשה כל מלאכה, ואיינו מיותר נפשו לדורות.

אלא ככלפי שהיא מקום לחשוב דכוון דכתיב "כל העשוה בכפליים, עbor על ל"ית בגופו, ובטול העשה בנפשו, לנן אמר מלאכה ביום השבת מות יומת" (כי תשא לא טה), וסתם זה הלשון מחלליה בלשון רבים, ייחיד הוא ומחללו בכפליים בשני חלקים ממשמעו חנק, ואם כן אמן אמר הכתוב רגום וגוי היתני אומר עצמותו. **כמו שהשבת היחידי קראו הכתוב שבתות** בלשון דלולים מחלל שבת לדורות בחקיק, ורק הוראת שעה הוא ורבים (כי תשא לא יג), לפי שיש בו שתי שבתות, שביתת הגוף במקושש. או ס"ד דוקא הוא שהיה בפרהסיא שידיינו כמו כופר ממלאכה, ושביתת הנפש בישוב דעת עניינים אלקיים, ככה בעיקר ועובד ע"ז שהוא בסקילה, מה שאינו כן בסתם מחלל המחללו נקרא בלשון רבים מחלליה, כי חללו בגופו ובנפשו, שבת דכתיב מות יומת הרי זה ממשמעו בחקיק, וכמו שהקשה עכ"ל.

באמת הגרא"א בගליון הש"ס סנהדרין (עה ב). **משום הבי כתיב - ג-**

גם במקושש "מות יומת האיש", ומכל מקומות רגום וגו', מזה **ולפי מה שנtabar ברבינו בחוי ועל דרך זה בהעמק דבר, דמה** למדנו דגם הא דכתיב במלחיל שבת לדורות "מות יומת" הוא שכתוב בפרשטי כי תשא מאות יומת הכוונה סקילה, וקאי על ב' בסקילה, זהו לפי הספרי וכוו"⁸ עכ"ל.

נראה בכוונתו דמה שכתוב "מות יומת" האיש בפרשטו, היינו מיתתו מ"מ מיתתו בסקילה. לשון רבים, אף למד דאף שנאמר בלשון מות יומת מ"מ מיתתו בסקילה. **שתיבות "מות יומת"** בלשון ייחיד כתיב. משום שמיירי באדם וא"כ גם מה שאמרו בפרשטי כי תשא מות יומת, הכוונה ג"כ אחד שחיללה או בצענua או בפרהסיא ובכל זאת דינו בסקילה.

בסקילה, ומובן שפיר מה שהוסיף הכתוב תיבות מות יומת. **ומתיישב בזה קושית גליון הש"ס שם.**

בפי רשי"י (כי תשא לא יד) בד"ה מות יומת - אם יש עדים והתראה: **ונכרתת** - بلا התראה: **מחלליה** - הנוגה בה חול בקדושתנה, עכ"ל.

* * *

"ושמרתם את השבת כי קדש הוא לך מחלליה מות יומת כי **כל הולשה בה מלאכה ונקרתת הפנש ההורא מקרב עפיק'**" ע"כ שעשה בו מלאכה בפרהסיא, שבזה נמצא שעושו חול בעניי האנשים, שאם הוא עושה בינו להו רשות בעונו יומו (כי תשא לא יד).

באו החים (שם) בד"ה מחלליה מות יומת. אמר **מחלליה לשון** רבים וגמר אמר **בלשון ייחיד** [פי מות יומת]. **יתברא על פי מה שפירשו כי יש מחלל באופן הנזכר שהותר שזה הכרח למה שפירשי"י לעיל ולכך הפך סדר הכתוב, עכ"ל.** לכרות עוקץ של ב' תנאים לחולה וכורת בעל ג', ויש שכרת לא ולהמתבادر בתיבת 'מחלליה' דהינו שעשוهو חול בעני צורך, ושניהם נקראים מחללים, אבל אין חייב מיתה אלא האנשים, מתבאר ג"כ מה שכתב מחלליה בלשון רבים ולא אחד מהם. אבל הכוורת לרופאות מסוון שכרת במקום של בלשון ייחיד, לפי שער"י שעשוה בפרהסיא פ"י **בפני רבים אז** נעשה השבת חול אצלם.¹¹

⁸ שם: ולפי סוגיא סנהדרין (פ) בדפליגי רבנן ור' יהודא בהתרו לטסת מיתה אי נהרג, ולכ"ע במותו להמיתה קלה אין נדו בחומרה, ואם כן כאן דבשעת שהתרו כן ב' הידושים: א' שלא אמר דהוראות שעה הימתה, אלא הוא נהוג לדורות. ב' דוידין בו עדין לא ידוע שהוא בסקילה, וכסבירו שהוא בסתם מיתה בחקיק, ואם כן אין זה נהוג בין בצענua בין בפרהסיא ודוו"ק.

¹⁰ ע"י עוד מש"כ בזה ספר דגל הוזה קאמיגור, סוף פרשת בשלח] בד"ה במקילתא חייב מיתה כל, משם היכי בא חברו מות יומת האיש, מכל מקום יומת ברגימה. ולדורות כבר ידעו דינו בסקילה, עכ"ל.

¹¹ ע"י פרדס יוסף (כי תשא שם) מש"כ בדברי המכילה.